

Priloga 1: Lestvice zgodnje pismenosti in Razlaga postavk – oblika za otroke, stare od 3 do 4 leta

LESTVICE ZGODNJE PISMENOSTI OBLIKA ZA OTROKE, STARE OD 3 DO 4 LETA

Ljubica Marjanovič Umek, Kaja Hacin in Urška Fekonja

IME IN PRIIMEK OTROKA:	<input type="text"/>
ROJSTNI DATUM OTROKA:	<input type="text"/>
SPOL OTROKA (obkrožite):	☐ M ☐ Ž
STAROST OTROKA:	<input type="text"/> let <input type="text"/> mesecev
DATUM IZPOLNJEVANJA:	<input type="text"/>
IZPOLNJEVAL/-A (obkrožite):	☐ vzgojitelj/-ica ☐ pomočnik/-ca vzgojitelja/-ice

NAVODILO

Pred vami je seznam postavk, ki opisujejo tri različna področja predbralnih in predpisalnih zmožnosti otrok, in sicer govor, porajajočo se pismenost in pozornost/vztrajnost. Za vsako postavko ocenite, bodisi kako pogosto posamezni otrok izraža opisano vedenje (pri označevanju si pomagajte z naslednjo lestvico: **0**: nikoli, **1**: redko, **2**: včasih, **3**: pogosto, **4**: zelo pogosto/vedno) bodisi ali otrok izraža opisano vedenje ali ne (**DA**: otrok izraža opisano vedenje, **NE**: otrok ne izraža opisanega vedenja). Vsakega otroka ocenite ločeno in otrok ne primerjate med seboj.

Za lažje ocenjevanje je lestvicam priložena podrobnejša razlaga posameznih postavk.

GOVOR OTROKA						
1	Opisuje ilustracijo.	0	1	2	3	4
2	Rabi priredne povedi.	0	1	2	3	4
3	Rabi podredne povedi.	0	1	2	3	4
4	Rabi glagole.	0	1	2	3	4
5	Rabi samostalnike.	0	1	2	3	4
6	Rabi predloge.	0	1	2	3	4
7	Rabi medmete.	0	1	2	3	4
8	Rabi pridevnike.	0	1	2	3	4
9	Rabi zaimke.	0	1	2	3	4
10	Rabi metajezikovne izraze, vezane na čustva.	0	1	2	3	4
11	Rabi metajezikovne izraze, vezane na miselna stanja.	0	1	2	3	4
12	Govor rabi v različnih funkcijah.	0	1	2	3	4
13	Govori o preteklih dogodkih.	0	1	2	3	4
14	Govori o prihodnjih dogodkih.	0	1	2	3	4
15	Napačno posplošuje slovnična pravila.	0	1	2	3	4
16	Pravilno rabi slovnično število.	0	1	2	3	4
17	Pravilno rabi sklanjatve.	0	1	2	3	4
18	Pravilno rabi spregatve.	0	1	2	3	4
19	Se pogovarja.	0	1	2	3	4
20	Rabi govor v socialni igri.	0	1	2	3	4
21	Rabi govor za poimenovanje pretvorb v simbolni igri.	0	1	2	3	4
22	Razloži pomen znakov.	0	1	2	3	4
23	Pri skupnem branju vstopa v interakcijo z bralcem.	0	1	2	3	4
24	Pripoveduje zgodbo.		DA		NE	

PORAJAJOČA SE PISMENOST OTROKA			
25	Poimenuje začetne glasove v besedah.	DA	NE
26	Tvori nove besede z enako fonološko osnovo.	DA	NE
27	Poimenuje velike tiskane črke in/ali številke.	DA	NE
28	Poimenuje to, kar je narisal.	DA	NE
29	Razume, kaj je beseda.	DA	NE
30	Pove rimo na določeno besedo.	DA	NE
31	Razume, kako poteka branje besedila.	DA	NE
32	Preizkuša prijematni različna pisala.	DA	NE
33	Riše preko narisane vzorca oz. nakazanih črt različnih oblik.	DA	NE
34	Na osnovi predloge preriše enostavne oblike.	DA	NE
35	Na omejeno površino nariše določen znak ali lik.	DA	NE
36	Prepiše posamezne črke.	DA	NE
37	S črtami povezuje narisane predmete iz več kolon.	DA	NE
38	Obkroži narisane predmete.	DA	NE
39	Razlikuje pisanje od risanja.	DA	NE

POZORNOST/VZTRAJNOST OTROKA			
40	Pozorno posluša opisovanje.	DA	NE
41	Pozorno posluša navodila.	DA	NE
42	Pozorno posluša razlago.	DA	NE
43	Pozorno posluša branje različnih besedil od začetka do konca.	DA	NE
44	Naloge dela samostojno.	DA	NE
45	Vztraja, dokler ne zaključi dejavnosti.	DA	NE
46	Vede se skladno z navodilom.	DA	NE
47	Recitira pesmico.	DA	NE

RAZLAGA POSTAVK

OBLIKA ZA OTROKE, STARE OD 3 DO 4 LETA

Ljubica Marjanovič Umek, Kaja Hacin in Urška Fekonja

GOVOR OTROK

Ad 1)

Ocenjujete, kako pogosto otrok spontano ali na pobudo odrasle osebe opisuje ilustracije (npr. na slikah, plakatih, v knjigah), bodisi tako, da **našteva, kaj je narisano**, npr. »fant, sonce, drevo, teta«, »rdeč avto«, bodisi da **razlaga odnose med elementi na ilustraciji**, npr. »On je v avtu«, »Otrok se joka, ker ga je ta udaril«, »Tukaj so velike smreke in majhni palčki«, ali oboje.

Ad 2, 3)

Ocenjujete, kako pogosto otrok v vsakodnevnem sporazumevanju z drugimi otroki in odraslimi rabi **prirede** (npr. z vezniki *in, pa, ter, zato*) in **podredne** (npr. z vezniki *ker, če*) povedi.

Ad 4, 5, 6, 7, 8, 9)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pri vsakodnevnem sporazumevanju z drugimi otroki in odraslimi rabi navedene **besedne vrste**, in sicer **glagole** (npr. hoditi, risati, jesti), **samostalnike** (npr. stol, hiša, piškot), **predloge** (npr. pod, pri, z), **medmete** (npr. hovhoh, brrrm, čuhapuha), pridevnike (npr. majhen, lep, rdeč) in **zaimke** (npr. jaz, moj, on). Ocenjujte vsako besedno vrsto posebej in ne primerjalno.

Ad 10)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pri vsakodnevnem sporazumevanju z otroki ali odraslimi in/ali pri odgovarjanju na vprašanja rabi metajezikovne izraze, ki opisujejo njegova **čustvena stanja** in/ali čustvena stanja drugih oseb, npr. strah, jezo, veselje. Npr. »Deklica je vesela, ker je dobila žogo«, »Dečka je strah«, »Ko sem zelo zelo jezna, kar vpijem«.

Ad 11)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pri vsakodnevnem sporazumevanju z otroki ali odraslimi in/ali pri odgovarjanju na vprašanja rabi metajezikovne izraze, ki opisujejo njegova **mentalna stanja** ali mentalna stanja drugih oseb, npr. spomniti, razumeti, misel. Npr. »Ne spomnim se, kam sem dala svojo igračko«, »Ona misli, da je že zmagala«, »Deček ne razume, zakaj ne sme sam v gozd«.

Ad 12)

Ocenjujete, kako pogosto otrok smiselno rabi govor v različnih funkcijah, in sicer **za spraševanje**, npr. »Kaj je to? Zakaj se je to zgodilo?«, »Ali imaš še kakšen avto za igranje?«, **vzpostavljanje medsebojnih odnosov**, ko izrazi željo po vzpostavitvi komunikacije z drugimi otroki ali odraslimi osebami in jih povabi k sodelovanju, npr. »Si ti moja prijateljica?«, »Boš sedel poleg mene?«, »Narediva skupaj tak grad« ali poskuša urejati odnose med otroki npr. »Ti boš prišel prvi, potem ti in ...«, **dajanje navodil; informiranje**, ko sovrstnike in/ali odrasle osebe informira o tem, kaj je videl, kje je bil, kaj se je zgodilo, npr. »Včeraj sem se kopal v jezeru«, »Ali ti veš, da je prišel v mesto cirkus?«, »Na televiziji je sedaj risanka o ...«, **razlaganje**, ko otrokom in ali odraslim razlaga stvari, ki jih po njegovi presoji oni niso videli, jih ne razumejo, npr. »Grad narediš tako, da najprej narediš dolgo obzidje, potem pa ...«, »Če boš dala v lonček malo rdeče in malo modre barve, boš dobila ...«, »Vsi zajčki so pobegnili z vrta, ker je prišla lisica, ki je ...«, **sporočanje**, ko npr. pove: »Vzgojiteljica je naročila, naj prinesemo jesensko listje«.

Pomembno je, da otrok govora ne rabi zgolj v eni ali morda dveh različnih funkcijah, ampak **smiselno prehaja med različnimi funkcijami** glede na vsebino sporočanja.

Ad 13)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pravilno pripoveduje o dogodkih, ki so se zgodili v preteklosti, ter pri tem **rabi glagole v preteklem času**, npr. »Poslušala sem pravljico, ki mi jo je brala mami«, »Nekoč, v davnih časih, je živel zmaj, ki je strašil otroke«.

Ad 14)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pravilno pripoveduje o dogodkih, ki se bodo zgodili v prihodnosti, ter pri tem **rabi glagole v prihodnjem času**, npr. »Šel bom na počitnice«, »Naredili bomo igrišče, potem se bomo pa igrali«.

Ad 15)

Ocenjujete, kako pogosto otrok **napačno posplošuje slovnična pravila**, in sicer **tvori nepravilne množinske oblike samostalnikov**, npr. otroki namesto otroci, zobi namesto zobje, mesi namesto meso, človeki namesto ljudje, ali **nepravilno sprega glagole**, npr. hodam namesto hodim, risam namesto rišem, pijam namesto pijem. Oboje je vezano na napačno dodajanje obrazil, ki jih otrok sicer sliši pri drugih samostalnikih in glagolih ter jih napačno posploši.

Ad 16, 17, 18)

Ocenjujete, kako pogosto otrok pravilno rabi **slovnično število**, in sicer **poleg ednine tudi množino in dvojino** (npr. »Dve deklici« in ne »Dve deklice«), **sklanja samostalnike v ednini, dvojini in množini** (posebej pozorni bodite na rabo roditelja pri zanikanju, npr. »Te knjige ne bom brala« in ne »To knjigo ne bom brala« ali »Ne morem je obleči« in ne »Ne morem jo obleči«), **sprega glagole v različnih osebah** (1., 2. in 3. oseba) **in številih** (ednini, dvojini in množini, npr. »imam, imata, imajo«).

Ad 19)

Ocenjujete, kako pogosto se otrok vključuje v **pogovor** z enim ali več vrstniki/odraslimi osebami. Med pogovarjanjem otrok **posluš**a sogovorca/-e in **se smiselno odziva** na njihova vprašanja, trditve, opise, informacije.

Ad 20)

Ocenjujete, kako pogosto otrok v spontani igri z vrstniki **rabi govor za vzpostavljanje socialnih odnosov**, ko npr. **določa vloge** udeležencev v simbolni igri, **načrtuje**, kako se bodo posamezniki v igri odzivali in kaj bodo delali, rabi govor za **vzpostavljanje socialnih odnosov med vrstniki, pogajanje med udeleženci igre, argumentiranje**.

Ad 21)

Ocenjujete, kako pogosto otrok v simbolni igri **rabi govor za pretvorbe predmetov** (npr. »To je sedaj avto«, ko vzame škatlo iz lepenke; »Boš poskusila moj čaj?«, ko soigralki ponuja prazno skodelico); **oseb** (npr. »Se igrava, kot da si ti sedaj vzgojiteljica, jaz pa en otrok in to so še drugi otroci«, »Tole je najin bolni dajenček«); **prostora** (npr. »Tole tukaj je igrišče, zraven pa teče reka«), **dejavnosti** (npr. »Se delava, kot da letiva z letalom in pristaneva daleč...«).

Ad 22)

Ocenjujete, kako pogosto otrok **razlaga pomen različnih dogovorjenih znakov**, npr. »Tole pomeni (pokaže na sliko oblakov), da bo oblačno vreme«, »Ta znak pomeni, da so na cesti otroci«, »To so številke, to pa črke (lahko konkretno poimenuje)«.

Ad 23)

Ocenjujete, kako pogosto se otrok **vključuje v skupno branje** npr. postavlja vprašanja, nadaljuje besedilo, odgovarja na vprašanja, si izmišlja nov začetek ali konec zgodbe.

Ad 24)

Ocenjujete, ali otrok **pripoveduje zgodbo**. Zgodbe so lahko realistične ali domišljjske. Otrok lahko zgodbo oblikuje tako, da jo **poveže preko glavne_ga junaka_inje**, ali tako, da **poveže dele zgodbe** (uvod, jedro in zaključek) **v ustreznem časovnem zaporedju**. Bistveno je, da ima zgodba rdečo nit in je poslušalcu razumljiva.

PORAJAJOČA SE PISMENOST OTROK

Ad 25)

Ocenjujete, ali otrok pravilno poimenuje **začetne glasove v besedah**, npr. glas a v besedi avto. To lahko naredi spontano ali pa na vašo pobudo med različnimi dejavnostmi.

Ad 26)

Ocenjujete, ali otrok tvori nove besede, ki imajo **enako fonološko osnovo** oz. se začnejo na isti glas. Npr. na vprašanje »Katera beseda se začne z glasom m?« otrok odgovori: »Mačka.«

Ad 27)

Ocenjujete, ali otrok med različnimi dejavnostmi **poimenuje zapisane velike tiskane črke in številke**, npr. ob tem, ko gleda slikanico, na plakatu z abecedo, ob reševanju različnih nalog. Za oceno z DA mora poimenovati **najmanj pet črk in/ali številk**.

Ad 28)

Ocenjujete, ali otrok poimenuje **element/-e, ki ga/jih je narisal, ali celotno risbo**, ne glede na to, kako je posamezni element narisal (npr. čačka). To, kar je narisal, **lahko poimenuje pred, med ali po risanju**. Risba ima za otroka, ki poimenuje posamezne elemente ali celotno risbo, določen simbolni pomen, tudi če gre zgolj za čačke oz. opazovalcu neprepoznavne oblike.

Ad 29)

Ocenjujete, ali otrok na vašo pobudo ali spontano pokaže, da razume, da je **skupek zaporednih črk beseda**. Razume torej, da je beseda enota, ločena od drugih besed v besedilu.

Ad 30)

Ocenjujete, ali otrok pove **rimo** na določeno besedo, npr. na vaše vprašanje »Katera beseda se rima z besedo most?« otrok odgovori: »Kost.« To lahko ob različnih dejavnostih pove spontano ali pa na vašo pobudo.

Ad 31)

Ocenjujete, ali otrok razume, da **branje besedila** poteka **od leve proti desni in od zgoraj navzdol**, npr. med branjem slikanice s prstom ali pogledom sledi besedilu od leve proti desni in od zgoraj navzdol, in sicer ob vašem branju ali ob samostojnem branju.

Ad 32)

Ocenjujete, ali otrok **preizkuša, kako prijeti različna pisala**, npr. svinčnik, barvice, čopič, voščenke, krede z namenom, da bi risal, barval, pisal.

Ad 33)

Ocenjujete, ali otrok **riše preko narisane vzorca oz. nakazanih črt različnih oblik**, ki so lahko npr. vodoravne, navpične, vijugaste.

Primer:

DA:

NE:

Ad 34)

Ocenjujete, ali otrok na osnovi predloge, ki jo opazuje, **preriše enostavne oblike**, kot so npr. krog, kvadrat, križ. Pri tem ni **potrebno, da oblike preriše zelo natančno**, vendar tako, da je krog npr. narisana s sklenjeno črto, na kvadratu so vidni koti, križ pa nariše s črtama, ki se sekata.

Ad 35)

Ocenjujete, ali otrok **nariše določen znak ali lik**, npr. križ, krog, na **omejeno površino**. Pri tem upošteva omejitve risalne površine in ne riše npr. čez vrstico.

Primer:

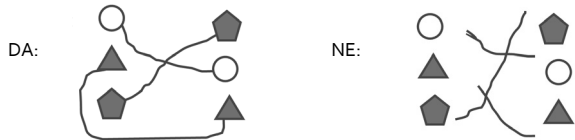
Ad 36)

Ocenjujete, ali otrok **na osnovi predloge** (npr. črko napišete vi, vidi jo na plakatu, v knjigi, na kockah) **prepiše nekaj črk**. Za oceno z DA mora prepisati **najmanj pet črk**. Pomembna je **pravilna oblika črke** in ne smer, v katero je obrnjena, ali velikost posameznih delov črke.

Ad 37)

Ocenjujete, ali otrok zmore s črtami med seboj **povezati narisane predmete**, ki sodijo skupaj in so razporejeni v različnih kolonah oz. so kako drugače razporejeni na podlagi. Pomembno je, da so črte narisane tako, da je razvidno, da je otrok povezal dva predmeta in ne pravilnost rešitve.

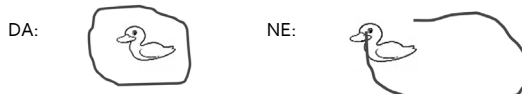
Primer:

Ad 38)

Ocenjujete, ali otrok zmore s **sklenjeno črto obkrožiti** posamezni narisani predmet in ne pravilnosti rešitve.

Primer:

Ad 39)

Ocenjujete, ali otrok **razlikuje med risanjem in pisanjem**. To lahko ocenite **na osnovi njegovega izdelka** (na sliki 1 je zgoraj dvakrat narisan pes, in sicer tako, da otrok bolj ali manj riše na enem mestu, spodaj pa je dvakrat zapisana beseda *pes*, in sicer tako, da otrok naredi več znakov, to je več »črk«, ki jih razporedi v določenem zaporedju); **namere, ki jo otrok izrazi** (otrok reče, da piše ali je napisal npr. svoje ime, sporočilo za odraslo osebo – slika 2) ali **opazovanja otroka** v procesu nastajanja izdelka (pri pisanju praviloma uporablja smer od leve proti desni, večkrat dvigne pisalo – slika 1).

